

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผ้าขาวม้า

๑. ขอบข่าย

- ๑.๑ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ครอบคลุมเฉพาะผ้าขาวม้าที่ทอด้วยกี่ทอมือแบบพื้นบ้านหรือแบบกึ่งกระตุก โดยใช้เส้นด้ายฝ้าย เส้นไหมแท้ เส้นด้ายใยประดิษฐ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือผสมกัน

๒. บทนิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้ มีดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ผ้าขาวม้า หมายถึง ผ้าทอลายขัดแบบตาหมากรุกหรือรูปลายสี่เหลี่ยมที่ได้จากการขัดกันระหว่างเส้นด้ายยืนกับเส้นด้ายพุ่งสลับสีกันเป็นช่วง โดยใช้เส้นด้ายยืนสลับสีกันและใช้เส้นด้ายพุ่งซึ่งอาจมีสีเดียวกันกับเส้นด้ายยืนหรือไม่ก็ได้ ทอสลับสีกันเป็นช่วง ที่ชายผ้าทั้งสองด้านต้องมีลวดลายเป็นเส้นตรงตามแนวเส้นด้ายยืน อาจนำลายทออื่นมาเป็นลายประกอบหรือลายคั่นด้วยก็ได้ เช่น ลายขีด ลายยกดอก
- ๒.๒ เส้นด้ายฝ้าย หมายถึง เส้นด้ายที่ได้จากปุยฝ้าย
- ๒.๓ เส้นไหมแท้ หมายถึง เส้นใยธรรมชาติที่ได้จากเส้นใยโปรตีนของรังไหม
- ๒.๔ เส้นด้ายใยประดิษฐ์ หมายถึง เส้นด้ายที่ได้จากการสังเคราะห์

๓. วัสดุและการทำ

- ๓.๑ เส้นด้ายที่ใช้ทอผ้าขาวม้า แบ่งออกเป็น ๓ ชนิด คือ
- ๓.๑.๑ เส้นด้ายฝ้าย
 - ๓.๑.๒ เส้นไหมแท้
 - ๓.๑.๓ เส้นด้ายใยประดิษฐ์
- ๓.๒ สีที่ใช้ย้อมเส้นด้ายที่ใช้ทอผ้าขาวม้า แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ
- ๓.๒.๑ สีธรรมชาติ
 - ๓.๒.๒ สีสังเคราะห์
- ๓.๓ ผ้าขาวม้า แบ่งตามเทคนิคการทอออกเป็น ๓ ชนิด คือ
- ๓.๓.๑ ผ้าขาวม้าทอลายขัด
 - ๓.๓.๒ ผ้าขาวม้าทอลายขีด
 - ๓.๓.๓ ผ้าขาวม้าทอลายยกดอก

๔. คุณลักษณะที่ต้องการ

๔.๑ ลักษณะทั่วไป

ต้องอยู่ในสภาพที่เรียบร้อยตลอดทั้งผืน ลวดลายเด่นชัด เส้นด้ายชัดเจนทั้งแนวเส้นด้ายยืนและแนวเส้นด้ายพุ่ง และต้องไม่ปรากฏข้อบกพร่องให้เห็นชัดเจน เช่น สีและเนื้อผ้าไม่สม่ำเสมอ ลายเบี้ยวหรือเอียง รอยหนาหรือบาง รอยเส้นด้ายขาด ดึง หย่อน หรือเป็นบ่วงเส้นด้าย ผ้าเป็นร่อง เป็นรู หรือรอยแยก รอยเปื้อน ริมผ้าเสีย ส่วนข้อบกพร่องอื่นๆ อันเกิดจากกรรมวิธีการทำด้วยมือต้องมีน้อยที่สุดและเป็นที่ยอมรับได้

๔.๒ เอกลักษณะ

ต้องมีลักษณะเฉพาะของผ้าขาวม้า คือ ชายผ้าทั้งสองด้านต้องมีลวดลายเป็นเส้นตรงตามแนวเส้นด้ายยืน และมีเส้นด้ายพุ่งสีเดียวเป็นพื้น ส่วนลายตาหมากรุกหรือลายรูปสี่เหลี่ยม ต้องชัดเจนเป็นมุมฉาก กรณีเป็นผ้าขาวม้าทอลายขีด หรือผ้าขาวม้าลายยกดอก ต้องปรากฏลายขีดหรือลายยกดอกให้เห็นเด่นชัด

เมื่อตรวจสอบตามข้อ ๔.๑ แล้ว ผลการตรวจสอบของผู้ตรวจสอบแต่ละคนต้องไม่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งไม่ผ่าน

๔.๓ ชนิดเส้นด้ายที่ใช้ทอ

ต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในฉลาก

๔.๔ ความกว้างและความยาว

ให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย แต่ต้องไม่น้อยกว่าที่ระบุไว้ในฉลาก

๔.๕ สี

ต้องไม่ปรากฏรอยของเส้นด้ายสีหนึ่ง หรือส่วนของผ้าสีใดสีหนึ่ง ติดสีจากเส้นด้ายอื่นที่อยู่ติดกันเนื่องมาจากสีตก หรือสีซึมเข้ามาผสมกันจนเกิดเป็นอีกสีหนึ่งอย่างเห็นได้ชัดเจน

๕. การบรรจุ

๕.๑ หากมีการบรรจุ ให้บรรจุผ้าขาวม้าในหีบห่อที่สะอาด เรียบร้อย และสามารถป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นกับผ้าขาวม้าได้

๖. เครื่องหมายและฉลาก

๖.๑ ที่ฉลากหรือหีบห่อผ้าขาวม้าทุกหน่วย อย่างน้อยต้องมีเลข อักษร หรือเครื่องหมายแจ้งรายละเอียดต่อไปนี้ให้เห็นได้ง่าย ชัดเจน

- (๑) ชื่อผลิตภัณฑ์
- (๒) ชนิดเส้นด้ายที่ใช้ทอ
- (๓) ความกว้างและความยาว
- (๔) กรณีใช้สูตรธรรมชาติให้ระบุ
- (๕) เดือน ปีที่ทำ
- (๖) ข้อเสนอแนะในการดูแลรักษา

(๗) ชื่อผู้ทำ หรือสถานที่ทำ พร้อมสถานที่ตั้ง หรือเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน
ในกรณีที่ใช้ภาษาต่างประเทศ ต้องมีความหมายตรงกับภาษาไทยที่กำหนดไว้ข้างต้น

๗. การชักตัวอย่างและเกณฑ์ตัดสิน

- ๗.๑ รุ่น ในที่นี้ หมายถึง ผ้าขาวม้าที่ทำโดยกรรมวิธีเดียวกัน ที่ทำหรือส่งมอบหรือซื้อขายในระยะเวลาเดียวกัน
- ๗.๒ การชักตัวอย่างและการยอมรับ ให้เป็นไปตามแผนการชักตัวอย่างที่กำหนดต่อไปนี้
- ๗.๒.๑ การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบลักษณะทั่วไป เอกลักษณ์ ความกว้างและความยาว การบรรจุ และเครื่องหมายและฉลาก ให้ชักตัวอย่างโดยวิธีสุ่มจากรุ่นเดียวกัน จำนวน ๓ ตัวอย่าง เมื่อตรวจสอบแล้วทุกตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ ๔.๑ ข้อ ๔.๒ ข้อ ๔.๔ ข้อ ๕. และข้อ ๖. จึงจะถือว่าผ้าขาวม้ารุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์กำหนด
- ๗.๒.๒ การชักตัวอย่างและการยอมรับ สำหรับการทดสอบชนิดเส้นด้ายที่ใช้ทอและสี ให้ใช้ตัวอย่างที่ผ่านการทดสอบตามข้อ ๗.๒.๑ แล้ว จำนวน ๑ ตัวอย่าง โดยตัดตัวอย่างให้มีความกว้าง ๑๐ เซนติเมตร ความยาวตลอดหน้าผ้า เมื่อตรวจสอบแล้วตัวอย่างต้องเป็นไปตามข้อ ๔.๓ และข้อ ๔.๕ จึงจะถือว่าผ้าขาวม้ารุ่นนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- ๗.๓ เกณฑ์ตัดสิน
- ตัวอย่างผ้าขาวม้าต้องเป็นไปตามข้อ ๗.๒.๑ และข้อ ๗.๒.๒ ทุกข้อ จึงถือว่าผ้าขาวม้ารุ่นนั้นเป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนี้

๘. การทดสอบ

- ๘.๑ การทดสอบลักษณะทั่วไปและเอกลักษณ์
- ให้แต่งตั้งคณะผู้ตรวจสอบ ประกอบด้วยผู้ที่มีความชำนาญในการตรวจสอบผ้าขาวม้าอย่างน้อย ๓ คน แต่ละคนจะแยกกันตรวจโดยอิสระ ในแต่ละลักษณะของผลการตรวจสอบให้ตัดสินว่าผ่านหรือไม่ผ่านเท่านั้น
- ๘.๒ การทดสอบชนิดเส้นด้ายที่ใช้ทอ
- ให้ใช้วิธีเผาไหม้ด้วยเปลวไฟ โดยแยกเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่งออกจากกัน แล้วนำไปเผาด้วยเปลวไฟ
- ๘.๒.๑ เส้นด้ายฝ้าย เมื่อนำไปเผาไฟจะปรากฏผลดังนี้
- (๑) เมื่อนำเส้นด้ายฝ้ายเข้าใกล้เปลวไฟ เส้นด้ายจะไม่หดหนีไฟ
 - (๒) เมื่อใส่เส้นด้ายฝ้ายเข้าไปในเปลวไฟ เส้นด้ายจะลุกติดไฟและลุกอย่างช้า ๆ
 - (๓) เปลวไฟมีสีเหลือง
 - (๔) เมื่อนำเส้นด้ายฝ้ายออกจากเปลวไฟ ไฟยังคงลุกอย่างต่อเนื่อง
 - (๕) ถ้ามีสีขาวถึงเทา
 - (๖) กลิ่นคล้ายกระดาษไหม้ไฟ
 - (๗) ปุยของเถ้าเบา ถ้าเป่าจะฟุ้งกระจาย

๘.๒.๒ เส้นไหมแท้ เมื่อนำไปเผาไฟจะปรากฏผลดังนี้

- (๑) เมื่อนำเส้นไหมแท้เข้าใกล้เปลวไฟ เส้นไหมจะหดหนีไฟ
- (๒) เมื่อใส่เส้นไหมแท้เข้าในเปลวไฟ เส้นไหมจะลุกติดไฟอย่างรวดเร็ว
- (๓) เปลวไฟมีสีเหลือง
- (๔) เมื่อนำเส้นไหมแท้ออกจากเปลวไฟ ไฟจะดับ
- (๕) ถ้ามีลักษณะเป็นก้อนกลมคล้ายลูกปัด มีสีน้ำตาลถึงน้ำตาลไหม้
- (๖) กลิ่นคล้ายขนหรือเส้นผมไหมไฟ
- (๗) ปุยของเส้นไหมแต่เปราะ เมื่อใช้มือบีบจะแตกง่าย

๘.๒.๓ เส้นด้ายใยประดิษฐ์ เมื่อนำไปเผาไฟจะปรากฏผลดังนี้

- (๑) เมื่อนำเส้นด้ายใยประดิษฐ์เข้าใกล้เปลวไฟ เส้นด้ายจะหดหนีไฟ
- (๒) เมื่อใส่เส้นด้ายใยประดิษฐ์เข้าในเปลวไฟ เส้นด้ายจะลุกติดไฟได้รวดเร็วกว่าเส้นด้ายฝ้าย
- (๓) เปลวไฟมีสีเหลือง
- (๔) เมื่อนำเส้นด้ายใยประดิษฐ์ออกจากเปลวไฟ ไฟยังคงลุกอย่างต่อเนื่อง
- (๕) ถ้ามีสีน้ำตาลถึงน้ำตาลไหม้
- (๖) กลิ่นเป็นสารเคมี
- (๗) เส้นไหมบีบไม่แตก

๘.๓ การทดสอบความกว้างและความยาว

ให้ใช้เครื่องวัดที่เหมาะสม

๘.๔ การทดสอบสี

นำตัวอย่างผ้าขาวม้าแช่ลงในน้ำเปล่านาน ๑๕ นาที ที่อุณหภูมิปกติ แล้วนำขึ้นมาตรวจพินิจ

๘.๕ การทดสอบการบรรจุและเครื่องหมายและฉลาก

ให้ตรวจพินิจ